

18 - Chữa cơn co thắt khí quản

Cùng nằm ở phòng điều trị với tôi, có một cán bộ người Liên khu 5 đến để chờ kiểm tra lại. Anh đi điều trị ngoại trú ở cơ quan đủ thời gian quy định.

Vào một buổi chiều thứ bảy, ngày đầu của tiết lập đông, trời trở gió mùa rất lạnh. Anh cán bộ nọ lên cơn khó thở, nằm ôm ngực vật vờ. Ông y sỹ già trực phiên hôm đó cùng các nhân viên y tế phải vội vã tiến hành cấp cứu. Họ lôi bình ô xy, hệ thống dây dẫn, lọ nước lọc hơi, đưa đến giường người bệnh. Sau khi họ làm xong những việc treo, buộc lọ nước, và cho ông hơi vào mũi anh bệnh nhân, mọi người đi tản đi. Chỉ còn lại ông y sỹ già đứng chăm chú nhìn anh. Thỉnh thoảng ông lại liếc nhìn những bóng bọ sủi trong chai nước treo trên cọc mắc màn.

Tôi được chứng kiến sự việc từ lúc mới xảy ra. Đợi khá lâu không thấy bệnh nhân tỉnh lại, tôi lo lắng tiến đến gần để quan sát kỹ hơn. Thấy tôi đến gần và thận trọng quan sát, ông y sỹ già bình thản hỏi tôi : “Anh là người nhà bệnh nhân à?” Tôi không ngờ ông lại lơ đãng đến nỗi không nhận ra bộ quần áo bệnh nhân tôi đang mặc. Tôi không trả lời câu hỏi của ông, mà đi hỏi lại ông :

“ Bác cho phép tôi châm cứu để giải cơn co thắt này được không, thưa bác ?” Ông nói : “Đồng ý, nhưng anh không được tháo ống thở ô xy ra.” Tôi đáp lại lời ông mà lòng mừng rỡ : “Thưa vâng.”

Tôi lấy ngay hộp kim trong túi ra, kịp thời dùng bông cotton sát trùng kim. Tôi luôn tay cầm kim vào trong ngực áo người bệnh, nơi hai cánh tay gò chặt lại. Dùng ngón tay để tìm huyết Chiên trung, châm kim vào. Sau đó là châm kim hai huyết Kỳ môn ở hai bên, tôi cũng phải dò dẫm mà châm như thế. Châm xong ba kim, tôi lần lượt vê mạnh từng kim, vê từ kim này sang kim khác, không ngừng nghỉ. Chừng dăm, bảy phút sau khi châm và vê kim, người bệnh trở mình, nằm ngửa lại, buông lỏng hai cánh tay, bàn tay. Anh thở ra một hơi thật dài, và hít hơi lại cũng thật mạnh. Sau đó anh thở ra nhẹ hơn, rồi dần dần thở hít đều đều. Mắt anh mở ra ngơ ngác. Lúc này ông y sỹ già đi cúi xuống gỡ băng dán, rút ống chụp hơi trên mặt người bệnh. Tôi rút kim xong, người bệnh liền ngồi dậy. Anh giơ hai tay ra trước, ra bên, rồi anh co lại, duỗi ra liền mấy lần. Anh làm như thế, ý chừng là để giải nốt cái mối ở cơ tay, sau thời gian bị co quắp kéo dài. Anh quay sang phía tôi, chìa hai tay ra xin bắt tay tôi và nói lời cảm ơn. Ông y sỹ già thì lặng lẽ thu dọn ống, lọ, và bình hơi đưa về chỗ cũ.

Sự việc ấy đã diễn ra êm ả, trật tự, giống như sự vắng vẻ của những buổi chiều thứ bảy ở bệnh viện này vốn là thế. Chỉ có tôi là m•i m•i không thể nào quên được tác dụng của huyết Chiên trung và hai huyết Kỳ môn mà thôi.

Khi tôi làm mọi việc cho bệnh nhân, trong phòng chỉ còn lại số ít bệnh nhân gia đình ở xa. Anh D.(bệnh binh), nguyên là sinh viên y khoa Hà Nội cũng là một trong số đó. Do tay tôi thao tác châm kim bên trong lớp áo bệnh nhân, D. không biết được tôi đã châm những huyết gì. Cho nên, khi công việc kết thúc tốt đẹp, D. đến gặp tôi hỏi để được biết rõ. Tôi nói lại phương huyết và phân tích cho D. nghe.

Chứng co thắt khí quản là một rối loạn can xi cục bộ vùng khí quản. Bệnh do chức năng của phế tạng và can tạng có những biến đổi khác thường. Chữa chứng này, phải dùng các huyết có tác dụng ho•n giải gân cơ tại chỗ. Phương đã chọn hai huyết Chiên trung, Kỳ môn. Huyết Chiên trung còn gọi là Đản trung, là Mộ huyết của Tâm bào. Huyết ở trên mạch nhâm, nơi giữa hai đầu núm vú trước ngực. Tạng phủ bên trong tương ứng với huyết, có tâm và phế. Chủ trị của huyết, sách “Nạn kinh” viết : Khí hội ở Chiên trung. “Nạn kinh sơ” viết : Bệnh khí chữa ở đó. Duy huyết học viết : Chủ trị : ...hen suyễn;... hen phế quản;...Khí lên ngăn hơi;...trong ngực như tắc... Huyết Kỳ môn, còn gọi là Mộ huyết của tạng can. Vị trí của huyết trên kinh can, ở phía dưới vú, khe liên sườn 6-7, cách đường giữa ngực 3,5 thốn. Bên trong lồng ngực, tương ứng với huyết vị bên phải, là tạng can. Can chủ cân (gân). Tất cả màng dai bao các tổ chức trong cơ thể đều là chất gân, do đó, việc co, gi•n ở màng dai, gân cơ, đều do gan chi phối. Chủ trị của huyết Kỳ môn có chỗ viết :... Suyễn to không thể nằm yên;...trong ngực đau không thể chịu nổi...

Tôi nói thêm với D., muốn lấy huyết đúng, khi mắt không thể nhìn thấy huyết, như trường hợp vừa xảy ra, ta phải thật hiểu môn giải phẫu cơ thể người. Cảm giác bàn tay dựa theo cấu tạo xương, cơ, sẽ giúp ta tìm chính xác vị trí của huyết. Trong đêm đánh đòn Mờ loạng ở huyện Đơn Dương, khi chúng tôi tiếp cận hàng rào, gần lô cốt có hầm ngầm của quân địch, một chiến sỹ cạnh tôi bất ngờ trúng gió. Tôi đã kịp thời lấy kim mang theo, tìm đúng những huyết cần thiết để châm. Chiến sỹ đó đã được cứu sống, trong hoàn cảnh cực kỳ nguy hiểm, trước giờ súng nổ của trận công kiên ác liệt. Thành công đó cũng chính là nhờ môn học giải phẫu xương, cơ người, tôi học được ở trường Cao đẳng Mỹ thuật Hà Nội, từ những năm trước khi tôi đi chiến trường B. Nhìn thấy D. ngồi nghe tôi nói rất chăm chú, làm sống lại trong tôi ký ức thời trên ghế nhà trường của tôi.